

Holdninger til innvandrere og innvandring:

Økende toleranse i gode tider?

Siden begynnelsen av 1990-tallet mener stadig flere at innvandrere bør ha samme rett til arbeid som nordmenn. I samme periode er det også en nedgang i andelen som mener at innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp. Er det slik at vi har lettere for å innrømme innvandrere tilgang til økonomiske og sosiale goder når vi selv har det bra?

*Svein Blom og
Dag Ellingsen*

I sine intervjuundersøkelser har Statistisk sentralbyrå ved flere anledninger stilt spørsmål om holdninger til innvandrere og innvandring. En holdning kan defineres som en disposisjon til å reagere på et bestemt fenomen på en bestemt måte. Holdninger har gjerne både følelsesmessige og kunnskapsmessige sider. I varierende grad danner de også utgangspunkt for handling.

Negative holdninger til innvandrere og innvandring ("fremmedfrykt") kan bunne i en uklar angst for det ukjente, en tro på at fremmede kulturer på norsk jord vil skape problemer og konflikter i samfunnet, en forestilling om at ansvar overfor andre mennesker først og fremst gjelder "våre egne", eller en oppfatning om at innvandrere ikke har samme historiske rett til å få del i goder som våre forfedre har bygget opp gjennom generasjoner. Direkte rasistiske ideer om at fargede folkeslag er mindreverdige i forhold til hvite, er trolig relativt lite utbredt her i landet.

Omvendt vil positive holdninger til innvandrere og innvandring kunne henge sammen med en følelse av moralsk ansvar overfor forfulgte i andre land, tro på at vi selv vil kunne ha nytte av innvandreres kunnskaper og erfaringer, en oppfatning om at alle lovlige innbyggere av riket har rett til lik behandling eller en dyptgående overbevisning om alle menneskers likeverd.

Økt fremmedfrykt i nedgangstider?

Den norske verdiundersøkelsen viste at det i 1982 var 10 prosent av befolkningen som ikke ønsket å ha innvandrere til nabo. Da undersøkelsen ble gjentatt i 1990, var andelen økt til 16 prosent. Tilsvarende var det 9 prosent i 1982 og 12 prosent i 1990 som oppgav at de ikke

ønsket å ha personer av en annen rase til nabo (Listhaug, Jenssen og Mysen 1983, Listhaug og Huseby 1990).

I 1988 og 1993 gjennomførte Statistisk sentralbyrå en undersøkelse om holdninger til innvandrere for Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (Skjåk og Bøyum 1994). Undersøkelsen gir flere indikasjoner på at opinionen dreide i mindre innvandrervennlig retning i dette tidsrommet. For eksempel var det 36 prosent som ikke ønsket innvandrere giftet inn i den nærmeste familien i 1988, mens andelen var økt til 48 prosent i 1993. I løpet av samme periode gikk andelen som mente at innvandrere var "gjennomgående velkvalifiserte mennesker som styrker norsk arbeidsliv" ned fra 44 til 35 prosent. Den største endringen forekom i synet på innvandreres kriminalitet. Mens 46 prosent i 1988 sa seg helt eller delvis enig i at "det følger økende kriminalitet og voldsbruk med innvandrere", var det hele 67 prosent som sa det samme i 1993.

Oppfatningen om at "innvandrere bør kunne motta norske pensjoner og trygder på samme vis som nordmenn" endret seg på den annen side ikke fra 1988 til 1993. På begge tidspunkter var 84 prosent enig i dette. Det ble heller ikke flere som syntes at vi "i dårlige tider først og fremst bør sørge for arbeid til nordmenn" (49 prosent).

I spørsmålet om å motta flyktninger og asylsøkere dreide opinionen i liberal retning i det aktuelle tidsrommet. Mens 43 prosent i 1988 sa seg enig i at "det er en nasjonal oppgave å motta flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som de siste år", var det hele 53 prosent som mente det samme i 1993.

Liten endring 1993-1995

Fra og med 1993 har Statistisk sentralbyrå hvert år stilt likelydende spørsmål om holdning til innvandrere og innvandring i sin omnibusundersøkelse, som er en kvartalsvis intervjuundersøkelse om forskjellige temaer. Intervjupersonene har blitt bedt om å si seg enig eller uenig i følgende fire påstander:

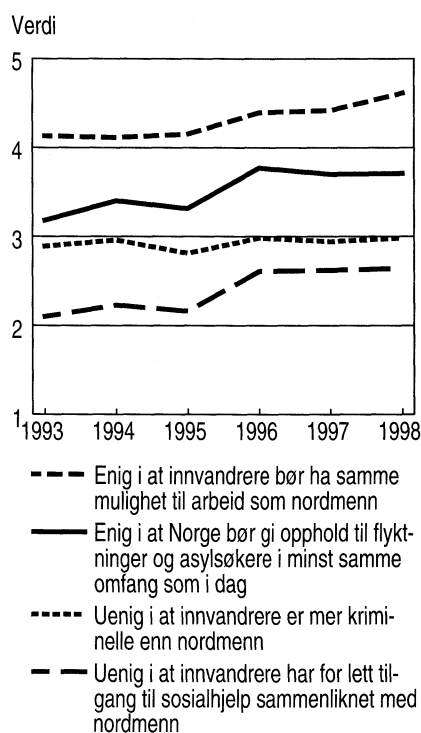
- "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag"
- "Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenliknet med nordmenn"
- "Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn"
- "Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn".

Figur 1 viser holdningen til de fire utsagnene i årene 1993-1998 i form av verdier på en skala fra 1 til 5. Skalaen er konstruert slik at høye verdier går sammen med "innvandrervennlig" holdning. Svarkategoriene "helt enig", "nokså enig", "både og", "nokså uenig" og "helt uenig" er kodet henholdsvis 5, 4, 3, 2, 1 i de to positivt ladede utsagnene (a og c) og henholdsvis 1, 2, 3, 4, 5 i de to negativt ladede utsagnene (b og d).

Det er i spørsmålet om innvandrernes mulighet til arbeid at holdningen er mest aksepterende. Opinionen er mer delt i spørsmålet om å gi flyktninger og asylsøkere oppholdstillatelse og i synet på innvandreres kriminalitet. Størst skepsis uttrykker befolkningen i spørsmålet om innvandreres tilgang til sosialhjelp.

Det framgår av figuren at det har vært relativt liten endring i holdningen til disse spørsmålene i løpet av årene 1993-1995. Ikke for noen av

Figur 1: Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk, 1993-1998. Gjennomsnitt på fem punkts skala hvor høy verdi uttrykker "innvandrervennlig" holdning

Kilde: SSBs omnibusundersøkelser

påstandene endret andelen enig/uenig seg med mer enn 8 prosentpoeng i dette tidsrommet. Fra 1993 til 1994 økte andelen som var villig til å gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag, med 7 prosentpoeng (fra 49 til 56 prosent). Trolig hadde dette sammenheng med folks ønske om å bistå nødstedte bosniske krigsflyktninger (Blom 1994).

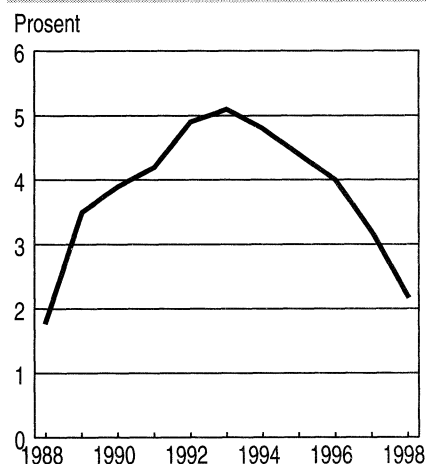
Fra 1994 til 1995 økte på den annen side andelen som stilte spørsmål ved innvandrernes lovlighet, fra 40 til 48 prosent. Dette så vi som et uttrykk for at kriminalitet begått av innvandrere gradvis ble sterkere eksponert i media (Blom 1995).

Økt velvilje fra 1996

I 1996 gjorde opinionen en markert sving i "innvandrervennlig" retning på alle fire indikatorer (Blom 1996). Størst var endringen i synet på oppholdstillatelse for flyktninger og asylsøkere. Andelen som ønsket å gi opphold til flyktninger og asylsøkere "i minst samme omfang som i dag", økte med hele 14 prosentpoeng fra 1995 til 1996, og har siden ligget nokså stabilt på dette nivået (se tabell 1). Trolig skyldtes dette at folk etter hvert var blitt klar over at Norge fører en restriktiv flyktning- og asylpolitikk. FNs høykommissær for flyktninger uttrykte for eksempel våren 1996 ønske om å foreta en nærmere gransking av norsk praksis på feltet. Nedgangen i arbeidsledigheten og bedringen i samfunnsøkonomien kan likeledes ha bidratt til å påvirke holdningen i liberal retning.

Også oppfatningen av innvandrernes bruk av sosialhjelp endret seg betydelig fra 1995 til 1996 idet andelen som antok at innvandrere forfordes framfor nordmenn, sank

Figur 2: Registrerte arbeidsledige i alderen 16-74 år i prosent av arbeidsstyrken. Utgangen av mai 1988-1998

Kilde: Arbeidsdirektoratet

Tabell 1: Holdning til påstanden "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag". 1993-1998. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	28	21	11	21	19	1	1 824
1994	100	30	26	9	19	14	1	1 843
1995	100	28	28	7	18	18	1	1 398
1996	100	40	30	5	14	10	1	1 388
1997	100	39	28	7	15	10	1	1 373
1998	100	34	36	7	14	9	1	1 223

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser

Tabell 2: Holdning til påstanden "Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenliknet med nordmenn". 1993-1998. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	45	22	8	9	10	7	1 824
1994	100	40	24	8	13	9	6	1 843
1995	100	43	23	6	13	9	7	1 399
1996	100	29	25	7	18	15	6	1 388
1997	100	28	24	10	18	14	5	1 372
1998	100	27	26	9	18	14	6	1 225

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser

Tabell 3: Holdning til påstanden "Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn". 1993-1998. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	58	17	8	7	8	2	1 823
1994	100	53	24	6	9	6	1	1 842
1995	100	57	23	4	9	7	0	1 398
1996	100	67	19	3	6	5	0	1 388
1997	100	66	20	5	5	3	0	1 375
1998	100	76	15	3	4	2	0	1 225

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser

Tabell 4: Holdning til påstanden "Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn". 1993-1998. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	21	21	19	14	19	7	1 823
1994	100	20	21	14	20	18	8	1 843
1995	100	23	25	11	18	18	6	1 397
1996	100	20	24	10	22	20	4	1 388
1997	100	21	23	13	21	19	4	1 374
1998	100	17	26	13	20	19	4	1 225

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser

med 11 prosentpoeng (se tabell 2). Denne indikatoren har ligget nokså stabilt på dette nivået deretter.

De fleste opplever det åpenbart som nokså dramatisk å si seg uenig i at innvandrere skal ha samme rett til arbeid som nordmenn. Mer enn tre av fire har hele tiden hatt en "liberal" holdning på dette feltet. Også på denne indikatoren fikk vi et "hopp" i 1996, men det interessante er at også 1998-undersøkelsen gav en klar økning i andelen som sa seg enige i påstanden (se tabell 3). Vi setter disse økningene i sammenheng med den svært gunstige utviklingen på arbeidsmarkedet i det samme tidsrommet (se figur 2). En bedring i den generelle situasjonen på arbeidsmarkedet vil trolig redusere motstanden mot å slippe innvandrerne til på arbeidsmarkedet. Hvordan tilstanden på arbeidsmarkedet oppfattes av folk, kan modifisere bildet. Dette kan tenkes å forklare hvorfor holdningen til innvandrere i arbeid ikke endret seg fra 1996 til 1997, til tross for at arbeidsledigheten også i denne perioden var for nedadgående.

Den norske befolkning ser ut til å dele seg i to nesten like store fløyer når de skal ta stilling til om innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn. På dette feltet har det skjedd forholdsvis små endringer når man ser 1990-tallet under ett (se tabell 4). Det eneste oppsiktsvekkende utslaget er en markert økning i negative holdninger i 1995. Vi antar at dette er et spørsmål som i særlig grad lar seg påvirke av medienes dekning av kriminalstoff.

Et nytt holdningsspørsmål
I 1998-undersøkelsen stilte vi et spørsmål som ikke tidligere har vært stilt: "Bør Norge etter din mening gi opphold til flere, færre

Tabell 5: Svarfordeling for spørsmålet "Bør Norge, etter din mening, gi opphold til flere, færre eller omtrent like mange flyktninger og asylsøkere som i dag?". 1998

	Alle	Flere	Færre	Omtrent like mange	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1998	100	13	31	55	1	1 205

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelse mai-juni 1998

eller omtrent like mange flyktninger og asylsøkere som i dag?" (Blom 1998). Poenget med spørsmålet er å kunne anslå hvor stor del av den voksne befolkningen som ønsker at flere flyktninger og asylsøkere får opphold her i landet og hvor stor andel som ønsker å beholde det nåværende nivå. Temaet er blitt aktuelt i forbindelse med diskusjonen om liberalisering av asylpolitikken som skjot fart etter regjeringsskiftet i fjor høst.

Spørsmålet vi tidligere har stilt om mottak av flyktninger og asylsøkere, har ikke vært i stand til å besvare hvor mange som ønsker å liberalisere den nåværende asylpolitikken. Når 69 prosent av befolkningen mener at Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere "i minst samme omfang som i dag", omfatter dette rimeligvis både dem som ønsker status quo i flyktningpolitikken og dem som mener at Norge bør gi opphold til flere flyktninger og asylsøkere. Det nye spørsmålet er formulert slik at det skal kunne belyse størrelsesforholdet mellom disse to fraksjonene.¹

Flyktningpolitikken bør være som den er

13 prosent av de spurte mener Norge bør gi opphold til flere flyktninger og asylsøkere enn vi gjør i dag (se tabell 5). Vel fire ganger så mange – 55 prosent – mener at det nåværende nivået på antallet som får opphold er å foretrekke. Til sammen gir dette 68 prosent som

mener at Norge bør gi opphold til flere eller omtrent like mange flyktninger og asylsøkere som i dag. Dette samsvarer meget bra med andelen på 69 prosent som gir uttrykk for at Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere "i minst samme omfang som i dag". Det ekstra spørsmålet viser oss altså at det våren/sommeren 1998 er langt færre som vil liberalisere asylpolitikken enn som ønsker status quo i praktiseringen av utlendingsloven. Samtidig er det 31 prosent som mener Norge bør gi opphold til færre flyktninger og asylsøkere enn i dag. Dette er nesten to og en halv gang så mange som dem som mener vi bør gi opphold til flere.

Da det, som nevnt, er første gang Statistisk sentralbyrå stiller dette spørsmålet i en av sine undersøkelser, er det vanskelig å uttale seg om utviklingen i holdningen til dette spørsmålet over tid. Imidlertid stilte meningsmålingsinstituttet Opinion A/S et liknende spørsmål for Aftenposten i perioden 9.-11. juni 1997.² Ifølge avisen var det 21 prosent som på det tidspunkt ønsket å motta flere flyktninger og asylsøkere, mens 44 prosent ønsket å motta omtrent like mange som på gjeldende tidspunkt. Sammenlagt gir dette 65 prosent. Andelen er bare 2 prosentpoeng lavere enn hva Statistisk sentralbyrå fant da vi i 1997 spurte om man ønsket å gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som "i dag". 27 prosent av Opinions respondenter

mente at Norge burde ta imot færre flyktninger og asylsøkere, mens 9 prosent var usikre.

Selv om det er stor grunn til å være forsiktig med å sammenlikne Opinions data med våre, noterer vi at andelen som mener at Norge bør gi opphold til flere flyktninger og asylsøkere, er høyere i Opinions undersøkelse i 1997 enn i Statistisk sentralbyrås undersøkelse i 1998. Forskjellen kan skyldes at de to undersøkelsene er lagt opp ulikt³, eller at opinionen i mellomtiden har endret seg. Dersom opinionen har endret seg, kan det skyldes at regjeringen i mellomtiden har foretatt en viss liberalisering av adgangen til asyl i Norge.

Kvinner er mer liberale enn menn

Svarene på holdningsspørsmålene er brutt ned etter kjønn, alder, utdanningsnivå, bostedsstrøk, landsdel og politisk partipreferanse. Tendensene som kommer til syne i 1998-materialet, er ganske like tendensene som er observert tidligere år.

Kjønn har, som tidligere, betydning for oppfatningen av innvandreres kriminalitet. Mens 51 prosent av mennene er enige i at innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn, er bare 36 prosent av kvinnene av samme oppfatning. Nytt av året er at holdningen til mottak av flyktninger og asylsøkere også varierer etter kjønn. 75 prosent av kvinnene og 64 prosent av mennene mener at Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag.

Eldre er mindre liberale enn yngre

Den eldste aldersgruppen (67-79 år) er, som før, den mest skeptiske til innvandrere og innvandring.

Mest innvandervennlige er den yngste aldersgruppen (16-24 år). For eksempel mener 77 prosent av de yngste at vi bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag, mens bare 50 prosent av de eldste er av samme mening. 18 prosent av de yngste og 4 prosent av de eldste mener likeledes at vi bør motta flere flyktninger og asylsøkere enn i dag. I synet på sysselsetting er den nest yngste gruppen (25-44 år) svakt mer innstilt på å innrømme innvandrere og nordmenn like muligheter enn den yngste. Dette er også et funn vi kjenner fra tidligere.

Jo høyere utdanningsnivå, jo større er velviljen overfor innvandrere og flyktninger. 84 prosent av de universitets- eller høyskoleutdannede er enige i at flyktninger og asylsøkere bør få opphold i minst samme omfang som i dag, mens bare 56 prosent av de grunnskoleutdannede er av samme oppfatning. Dette er nøyaktig som i 1997. 26 prosent av de universitets- og høyskoleutdannede vil ta imot flere flyktninger og asylsøkere, mot bare 6 prosent av de grunnskoleutdannede. Likeledes mener 65 prosent av de grunnskoleutdannede og 30 prosent av de universitets- eller høyskoleutdannede at innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp. Betydningen av utdanning er på dette området sterkere enn i fjor. Noe uventet finner vi at personer med høyeste utdanning på videregående nivå er mer tilbøyelige til å tro at innvandrerne er mer kriminelle enn nordmenn enn personer med høyeste utdanning på grunnskolenivå. Dette har vi tidligere bare observert i 1996.

Minst velvilje på bygdene

Holdningen til innvandrere og innvandring er jevnt over noe mer velvillig i tettbygde enn i spredtbygde bostedsstrøk. For eksempel er 89

prosent av de bosatte i spredtbygde strøk enige i at innvandrere og nordmenn bør ha de samme mulighetene på arbeidsmarkedet, mens tilsvarende andel i de største byene (over 100 000 innbyggere) er 96 prosent. Likeledes er 32 prosent i

spredtbygde strøk uenige i at innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn, mens andelen er 43 prosent i de største byene. Noe av effekten av bostedsstrøk er en følge av at utdanningsnivået er høyere i de største byene.

I motsetning til tidligere år er fylkene Hedmark og Oppland denne gang skilt ut som en egen region. Dataene viser at holdningen er noe mindre "innvandervennlig" i Hedmark/Oppland og Agder/Rogaland enn i resten av landet. Holdningen er gjennomgående mest "innvandervennlig" i Akershus/Oslo. For eksempel mener 63 prosent i Hedmark/Oppland og 59 prosent i Agder/Rogaland at innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenliknet med nordmenn, mens 45 prosent av de bosatte i Akershus/Oslo er av samme oppfatning. Likeledes mener 20 prosent av de bosatte i Akershus/Oslo at Norge bør ta imot flere flyktninger og asylsøkere enn i dag, mot bare 4 prosent i Hedmark og Oppland.

Frp-velgere er minst liberale

Politisk partipreferanse betyr mye for holdningen til innvandrere og innvandring. Tilhengere av Sosialistisk Venstreparti og Venstre er som før de mest "innvandervennlige", mens tilhengere av Fremskrittspartiet utgjør motpolen. Senterpartiets tilhengere ligger nærmest Fremskrittspartiets på alle indikatorene unntatt den som gjelder sosialhjelp. Her er det Kristelig Folkepartis tilhengere som ligger nærmest Fremskrittspartiets.

På spørsmålet om "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag" er rekkefølgen mellom partiene denne (enig-andel i parentes): Sosialistisk Venstreparti (92), Venstre (90), Kristelig Folkeparti (80), Arbeiderpartiet (73), Høyre (72), Senterpartiet (68) og Fremskrittspartiet (36). 43 prosent av Sosialistisk Venstrepartis tilhengere vil ta imot flere flyktninger og asylsøkere, mens bare 3 prosent av Fremskrittspartiets tilhengere er av samme mening.⁴

Endrer holdningene seg med konjunktorene?

Noen holdninger ser ut til å være stabile og upåvirket av konjunktorene. Særlig oppfatningene om innvandreres kriminalitetsnivå har ligget stabilt i opp- og nedgangstider. Her ser det ut som om mediene i enkelte perioder kan påvirke opinionen i mindre liberal retning.

Holdningene til vår flyktning- og asylpolitikk ser til tider ut til å endre seg med endringer i myndighetenes politikk på feltet. På andre tidspunkter ser det ikke ut som om dette gir holdningsendringer. Holdningene har også endret seg i perioder der det har vært flyktninggrupper som man har hatt stor sympati for.

Det er særlig holdningene til hvilke økonomiske og sosiale goder som innvandrerne skal få del i, som ser ut til å variere i takt med hvordan folk flest opplever at de har det økonomisk. Vi ønsker innvandrerne velkommen på arbeidsmarkedet på linje med oss når arbeidsledigheten er lav. På samme måte er vi ikke så restriktive til om innvandrere får sosialhjelp når den økonomiske situasjonen er lys. Hva vil skje hvis tidene endrer seg til det verre?

1. For ikke å trette respondenten med et nytt spørsmål som kunne synes å være en gjentakelse av det første utsagnet i spørsmålsbatteriet, og for å unngå at de øvrige utsagnene påvirker respondentens svar, har vi plassert det nye spørsmålet langt bak de øvrige spørsmålene.

2. Spørsmålet lød: "Bør Norge etter din mening ta imot flere flyktninger og asylsøkere enn vi gjør i dag, bør vi ta imot færre, eller bør vi ta imot omtrent like mange flyktninger og asylsøkere som i dag?" (Aftenposten 14.7.1997). 1 001 personer ble spurt.

3. For eksempel er utvalgsmetoden og måten intervjuene er foretatt på (telefon eller ikke) forskjellig. At Opinionsundersøkelse benytter formuleringen "motta", mens vi i vår undersøkelse bruker formuleringen

"gi opphold til", er neppe av stor betydning for forskjellen mellom svarfordelingene.

4. De øvrige partienes andeler er: Venstre 24 prosent, Arbeiderpartiet 14 prosent, Høyre 11 prosent, Kristelig Folkeparti 8 prosent og Senterpartiet 7 prosent.

Litteratur

Blom, Svein (1994): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i september 1994, Notater 94/27, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (1995): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1995, Notater 95/49, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (1996): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1996, Notater 96/49, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (1998): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1998, Notater 98/55, Statistisk sentralbyrå.

Listhaug, Ola, Anders Todal Jenssen og Hans Terje Mysen (1983): *Values in Norway: Study description and codebook*. ISS-rapport nr. 11, Institutt for sosiologi og samfunnskunnskap, Universitetet i Trondheim.

Listhaug, Ola og Beate Huseby (1990): *Values in Norway: Study description and codebook*. ISS-rapport nr. 25, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Universitetet i Trondheim.

Skjåk, Knut Kalgraff og Bjug Bøyum (1994): *Haldningar til innvandrarar 1988 og 1993, Resultatrapport*, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (eg. udatert).

Svein Blom

(svein.blom@ssb.no) er forsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning.

Dag Ellingsen

(dag.ellingsen@ssb.no) er redaktør for Samfunnsspeilet og rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk.